

Betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53)

Remiss från Utbildningsdepartementet
Remisstid den 31 mars 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Emilia Bjuggren

Sammanfattning av ärendet

En utredning om ökat statligt ansvar för skolan (U 2020:07) har haft i uppdrag att ta fram ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap eller stärkt statligt ansvar för skolan, där syftet är att ge förutsättningar för en mer likvärdig skola med hög kvalitet. I utredningen presenteras två möjliga alternativ för att utveckla ett nytt skolsystem, där alternativ 1 innebär ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan. Alternativ 2 innebär att staten förstärker sitt ansvar, men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan. Båda alternativen innebär en ökad statlig styrning av ekonomiska resurser, en ny skolmyndighet med systemansvar, ökad statlig styrning av samordning, planering och dimensionering av utbildning och stärkt statligt ansvarstagande för lärares och rektorers yrkesutveckling.

Utredningen har omfattat samtliga skolformer, inklusive fritidshem. För förskolan har uppdraget varit att analysera konsekvenser om huvudmannaskapet för den skolformen är oförändrat medan övriga skolformer får statligt huvudmannaskap.

I utredningen beskrivs att skolverksamheten i grunden fungerar bra, men att det finns brister och utmaningar i skolsystemet. Bland annat konstateras att kunskapsresultaten och likvärdigheten har försämrats över tid och att alla elever inom kommunal vuxenutbildning inte får tillgång till den utbildning de behöver. Såväl OECD som Skolkommissionen har pekat på att den svenska skolans nuvarande rollfördelning, med ett delat ansvar mellan stat och kommun, är problematisk och att det finns oklarheter på flera nivåer i styrkedjan. Utöver de oklara ansvarsförhållandena finns bland annat en splittrad nationell styrning, bristande kapacitet hos många huvudmän,

brister i resursfördelningen, en otillräcklig kompetensförsörjning till skolan och otillräckliga förutsättningar för professionsutveckling.

Utbildningsdepartementet har skickat ärendet på remiss till Stockholms stad för yttrande.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret anser att mycket av det som föreslås i utredningen är möjligt att genomföra utan ett förstatligande av skolan. Ett förstatligande innebär, vilket även utredningen konstaterar, en mycket stor och omfattande förändring.

Stadsledningskontoret anser vidare att en tydlig argumentation kring varför ett förändrat huvudmannaskap skulle leda till en lösning på de problem som i dag finns saknas i utredningen. Stadsledningskontoret stödjer förslaget om en statlig resursfördelning till fristående skolor, då det borgar för en mer logisk koppling till den statliga kontrollen av verksamheten. En statlig resursfördelning till fristående skolor bör minska nuvarande problematik med kompensation till enskilda huvudmän för kostnader som endast kommunen har. Stadsledningskontoret ställer sig tveksam till att genomföra en större genomgripande översyn av komvux, då flera reformer nyligen har implementerats eller är på väg att införas. Därutöver har en ny utredning om yrkesutbildning för vuxna nyligen påbörjats.

Arbetsmarknadsnämnden delar utredningens bedömningar om att ett fullgånget förstatligande skulle innebära en mycket stor och omfattande förändring som skulle ta många år att genomföra. Arbetsmarknadsnämnden är tveksam till värdet av att genomföra en större genomgripande översyn av komvux då många stora reformer nyligen har implementerats eller är på väg att införas inom komvux.

Utbildningsnämnden delar utredarens uppfattning att skolverksamheten i grunden fungerar bra i dag men instämmer i att det finns en rad stora utmaningar, främst kopplat till bristande likvärdighet. Utbildningsnämnden menar att mycket av det som föreslås i utredningen är möjligt att genomföra utan ett förändrat huvudmannaskap för skolan. Utbildningsnämnden stödjer förslaget om en statlig resursfördelning till fristående skolor.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Jag instämmer i utredarens uppfattning att skolan idag har en rad utmaningar, främst kopplat till bristande likvärdighet. Att öka likvärdigheten i svensk skola är ett prioriterat och viktigt mål. Jag delar stadsledningskontorets tillika utredarens uppfattning att en ökad statlig styrning av skolan kan vara nödvändig för att samtliga huvudmän ska ha tillräckliga förutsättningar att klara sitt uppdrag. Jag delar även uppfattningen att det krävs en ökad tydlighet i den statliga styrningen för att möta de utmaningar som finns inom skolan.

Jag stödjer liksom stadsledningskontoret förslaget om en statlig resursfördelning till fristående skolor. Ett förstatligande av resursfördelningen till enskilda huvudmän innebär en mer logisk koppling till den offentliga kontrollen av verksamheten. Ett annat skäl för förändringen är att nuvarande modell riskerar att leda till en fördyring av skolverksamheten i kommunerna. Detta eftersom enskilda huvudmän måste kompenseras för kostnader som endast uppstår i den kommunala verksamheten, då planeringsförutsättningarna skiljer sig åt. Den kommunala skolan måste exempelvis alltid ha viss överkapacitet på platser för att kunna ta emot alla elever och kunna garantera en skolplats nära hemmet för alla elever.

Sammanfattningsvis välkomnar jag det gedigna och väl genomarbetade kunskapsunderlag som betänkandet utgör och som visar på komplexiteten i frågan om fördelning mellan stat och kommuner vad gäller ansvaret för skolan.

Stockholm den 22 mars 2023

Emilia Bjuggren

Bilagor

1. Remiss - Betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), volym 1 Dnr KS 2022/1452-1.1
2. Remiss - Betänkandet Statens ansvar för skolan – ett besluts- och kunskapsunderlag (SOU 2022:53), volym 2 Dnr KS 2022/1452-1.2

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Reservation av borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

Jag föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Att delvis instämma i stadsledningskontorets förslag
2. Att utöver det anföra

Liberalismens viktigaste värdering är frihet. Frihet är drömmars förverkligande och kunskap är det viktigaste redskapet för att växa i frihet och kunna forma sitt liv efter egna önskemål och värderingar. En god och likvärdig utbildning för alla är av största vikt för demokratin och samhällets utveckling. Oavsett bakgrund ska alla ges samma möjligheter till en bra skola. Liberalerna har länge drivit en politik som syftar till att just ge alla barn och ungdomar en riktigt bra skola.

Att förstatliga skolan eller förstärka statens ansvar handlar om styrning och struktur och inte primärt om skolans inre arbete, t.ex. innehållet i den undervisning som bedrivs. Det bör dock noteras att en viktig orsak till att utredningen tillsattes var just bristande likvärdighet i undervisningens kvalitet i olika skolor i olika delar av landet. En annan viktig utgångspunkt för utredningens arbete har varit att skolverksamheten i

grunden fungerar bra med hög kvalitet på undervisningen; i väldigt många klassrum möts engagerade lärare och elever, och där sker undervisning av hög kvalitet

Liberalerna ser gärna en större statlig styrning, inte minst för att försöka förbättra likvärdigheten över hela landet. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att mycket skolverksamhet fungerar bra, t.ex. i Stockholm. Ett eventuellt förstatligande av skolan får inte leda till att Stockholms ambitioner anpassas neråt i förhållande till övriga landet. Målsättningen måste i stället vara en likvärdigt hög ambitionsnivå för skolverksamheten i hela landet. Eller, med andra ord, de delar av landet där det förekommer bristande likvärdighet vad gäller skolverksamhetens kvalitet ska i stället lyftas till samma nivå där ambitionen för skolverksamheten är hög.

Det är oerhört viktigt att när det statliga ansvaret utökas så måste det göras på ett sätt så att inte skolans organisation blir nedtyngd av organisationsförändringar, nya rutiner, nytt chefskap etc. för då förlorar det sin mening. Det är viktigt att värna lokalkännedom och flexibilitet även med ökad statlig styrning, eftersom risken annars är att arbetet med att skapa god undervisning och förbättrad likvärdighet försvåras. Liberalerna i Stockholm vill i det sammanhanget peka på den framgångsrika satsningen av den blågröna majoriteten på skolan i Järva under den gångna mandatperioden för vilken god lokalkännedom var en viktig förutsättning.

Särskilt uttalande av borgarrådet Dennis Wedin (M) enligt följande.

Svensk skola har stora utmaningar med avseende på likvärdigheten. Skolpolitiken har präglats av återkommande reformer och omfattande förändringar, vilket i sig har lett till en brist på arbetsro och kontinuitet för skolledningar, lärarkåren och huvudmän. Det är vår uppfattning att beslutsfattandet ska ske nära medborgarna som berörs av besluten. Skolans utmaningar försvinner inte med ett förstatligt huvudmannaskap.

Vi tror inte heller att det är rätt väg att separera ansvaret för att finansiera de offentliga skolorna från ansvaret att finansiera skolor hos enskilda huvudmän. Genom en förstatligad skola försvinner flexibiliteten att anpassa och dimensionera utbudet av skolplatser som kommunerna i dagsläget har.

Vi anser att elever och skolans likvärdighet är mer betjänta av att de krav och ansvar som åläggs fristående och kommunala huvudmän är desamma än att skolsystemet genomgår ännu en omfattande reform, som kommer att ta både mycket tid och pengar i anspråk.

Kommunstyrelsen

Reservation av Jan Jönsson (L) med hänvisning till Liberalernas reservation i borgarrådsberedningen.

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Jonas Nilsson och Johan Paccamonti (alla M) och Jonas Naddebo (C) enligt följande.

Svensk utbildning har stora utmaningar avseende likvärdigheten. Skolpolitiken har präglats av återkommande reformer och omfattande förändringar med ofta för korta mellanrum, vilket i sig har lett till en brist på arbetsro och kontinuitet för skolledningar, lärarkåren och huvudmän. Det är vår uppfattning att beslutsfattandet ska ske nära medborgarna som berörs av besluten. Skolans grundläggande utmaningar försvinner inte med ett förstatligt huvudmannaskap.

Vi tror inte heller att det är rätt väg att separera ansvaret för att finansiera de offentliga skolorna från ansvaret att finansiera skolor hos enskilda huvudmän. Genom en förstatligad skola försvinner flexibiliteten att anpassa och dimensionera utbudet av skolplatser som kommunerna i dagsläget har. Den minskar också grunden för lokal samverkan mellan olika huvudmän.

Vi anser att elever och skolans likvärdighet är mer betjänta av att de krav och det ansvar som åläggs fristående och kommunala huvudmän är desamma och att andra reformer införs för att öka transparens, måluppfyllnad och ett effektivt och mer likvärdigt resurstilldelningssystem – än att skolsystemet genomgår ännu en så omfattande reform, som kommer att ta både mycket tid och pengar i anspråk.

Ärendet

En utredning om ökat statligt ansvar för skolan (U 2020:07) har haft i uppdrag att ta fram ett beslutsunderlag som kan skapa förutsättningar för ett statligt huvudmannaskap eller stärkt statligt ansvar för skolan. Utredningen har omfattat samtliga skolformer, inklusive fritidshem. För förskolan har uppdraget varit att analysera konsekvenser om huvudmannaskapet för den skolformen är oförändrat medan övriga skolformer får statligt huvudmannaskap.

Utredningen har tagit fram ett beslutsunderlag. Betänkandet innehåller således inte skarpa förslag eller författningsförslag, utan bedömningar som kräver ytterligare utredning innan de eventuellt kan realiseras. Att förstatliga skolan eller stärka statens ansvar skulle enligt utredningen främst bli en styrnings- och strukturereform, som inte primärt avser skolans inre arbete. Syftet är att ge bättre förutsättningar för en mer likvärdig skola av hög kvalitet.

Av utredningens bakgrundsbeskrivningar framgår problem, brister och utmaningar i dagens skolsystem. Några slutsatser som utredningen framhåller är att den statliga styrningen är omfattande, detaljerad och inte anpassad efter huvudmännens olika förutsättningar. Nuvarande skolmyndighetsstruktur anses ha sina förtjänster, men också sina brister, bland annat att det finns flera myndigheter som delvis har överlappande uppdrag.

Utredningen menar att alla huvudmän sannolikt inte har den kapacitet som krävs för uppdraget. Detta gäller såväl kommunala som enskilda huvudmän. Lärares och rektorers möjligheter till professionsutveckling varierar, bland annat eftersom huvudmännens kapacitet att erbjuda kompetensutveckling skiljer sig åt. Skolsystemet lyckas inte heller i tillräcklig utsträckning bidra till och underlätta för huvudmän, skolor och verksamheter att lösa sina uppgifter.

Mot denna bakgrund menar utredningen att det behövs förändringar av det svenska skolsystemet av mer grundläggande karaktär. Utredningen lägger därför fram två möjliga alternativ för att utveckla ett nytt skolsystem:

- Alternativ 1: ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap
- Alternativ 2: ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan

Alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan

Som huvudman har staten enligt detta alternativ lednings- och driftsansvar för de offentliga skolorna, samt arbetsgivaransvar för all offentligt anställd skolpersonal. Fristående skolor är fortfarande enskilda huvudmän. Staten tar det fulla ansvaret för tilldelning och fördelning av ekonomiska resurser till skolan. En ny myndighet förordas för att hantera huvudmannaskapet för de offentliga skolorna och komvux.

Huvudmannamyndigheten skulle bli den största svenska myndigheten, då den skulle omfatta all skolpersonal för offentliga skolor och komvux vilka idag utgör cirka 200 000 årsarbetskrafter. Den statliga huvudmannen blir ensam ansvarig för utbildning

inom komvux och kan besluta om vilka utbildningar som ska ges, antal platser och var dessa ska förläggas. Huvudmannaskapet kan inom komvux fortsatt vara skilt från lednings-, drifts- och arbetsgivaransvaret genom att utbildningen bedrivs på entreprenad.

Alternativ 2 – ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan

Skillnaden mellan alternativ 1 och 2 består främst i att kommunerna i det andra alternativet fortsätter att vara huvudmän för de kommunala skolorna och komvux. Kommunerna behåller ett visst ansvar för resursfördelningen. På samma sätt som i alternativ 1 har staten dock ett systemansvar för samtliga skolor, vilket bland annat omfattar kompetensförsörjning, kvalitetsarbete, dimensionering och antagning, IT-stöd samt delar av resursfördelningen till skolan.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden och utbildningsnämnden.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 23 februari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret delar utredarens uppfattning att skolverksamheten i grunden fungerar bra men att det finns en rad stora utmaningar, främst kopplat till bristande likvärdighet. Stadsledningskontoret anser att mycket av det som föreslås i utredningen är möjligt att genomföra utan ett förstatligande av skolan och att en tydlig argumentation kring varför ett förändrat huvudmannaskap skulle leda till en lösning på de problem som i dag finns saknas i utredningen.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen om att skolverksamheten är komplex och kräver tillräcklig kapacitet och kompetens för sitt uppdrag. Stockholms stad är Sveriges största kommunala skolhuvudman och har en välutvecklad modell för resursfördelning, analys och styrning som bidrar till att anpassa verksamheten utifrån uppdrag och behov. Samtidigt finns det, som utredningen konstaterar, stora skillnader i huvudmännens förutsättningar att hantera sitt ansvar.

Stadsledningskontoret delar uppfattningen att en ökad statlig styrning av skolan kan vara nödvändig för att samtliga huvudmän ska ha tillräckliga förutsättningar att klara sitt uppdrag. Den statliga styrningen behöver dock vara anpassad efter huvudmännens varierande behov. Att den statliga styrningen idag på vissa håll är både för detaljerad och överlappande riskerar att bli ett hinder för huvudmännens möjlighet att ge de bästa förutsättningarna för skolledare och lärare att lyckas med sitt uppdrag.

Stadsledningskontoret delar utredarens uppfattning om att det finns alltför många statliga styraktörer och att det krävs en ökad tydlighet i den statliga styrningen för att möta de utmaningar som finns inom skolan.

Stadsledningskontoret anser att en tydlig argumentation kring varför ett förändrat huvudmannaskap skulle leda till en lösning på de problem som i dag finns saknas i utredningen. Brister i likvärdighet kopplat till boendesegregation kommer bestå, oavsett huvudman. Ett annat exempel som är oberoende av huvudmannaskap rör gymnasieskolans utmaning att matcha arbetsmarknadens behov, vilket i grunden styrs av ungdomars studieval.

Resursfördelning

Stadsledningskontoret kommenterar nedan de förslag kring resursfördelning som bedöms ha störst påverkan för Stockholms stad, utifrån utredningens två huvudalternativ.

Alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap för skolan

Utredningens alternativ 1 innebär att staten bör ta det fulla ansvaret för tilldelning och fördelning av ekonomiska resurser till skolan vid ett fullgånget förstatligande. Samma aktör som fattar beslut om verksamhetens uppdrag och mål, bestämmer därmed också vilka resurser som behövs för verksamheten. Utredningen betonar även brister i kommunernas ekonomiska styrning av skolan, samt brister i skolans resursfördelning inom kommuner, exempelvis på socioekonomiska grunder.

Utredningen lyfter fram ett antal principer för resursfördelningen, som de menar bör spegla skillnader i behov, kostnadsläge och ansvar. Utredningen menar också att resursfördelningen i liten utsträckning bör ske via riktade statsbidrag.

Stadsledningskontoret instämmer i att dessa principer ska vara vägledande, och delar utredningens uppfattning om vikten av att omfördela resurser på socioekonomiska grunder, något som staden i hög utsträckning för egen räkning redan gör idag.

Stadsledningskontoret anser att argumenten för en helt förstatligad resursfördelning gäller på systemnivå i ett nationellt perspektiv där små huvudmän kan ha utmaningar i att säkerställa en effektiv och likvärdig resursfördelning. Stockholms stad, däremot, har en väl utvecklad resursfördelningsmodell som hanterar de stora skillnaderna i behov som finns inom kommunen, både mellan enskilda elevers förutsättningar och mellan olika skolor.

En nationell modell där resursfördelningen riktas till huvudmän innebär ett gigantiskt anslag till den statliga huvudmannen, som sedan i sin tur ska fördela resurserna inom hela landet. Även större huvudmän för fristående skolor kommer få mycket stora anslag att fördela mellan skolor.

Stadsledningskontoret anser att detta ställer höga krav på den nivå som ska fördela resurserna på skolnivå. Den statliga huvudmannen för grundskolan kommer exempelvis att fördela över 100 miljarder kronor till omkring 4 000 skolor. Det

kommer att vara en grannlagad uppgift som kräver noggranna överväganden, och som också kommer kräva anpassningar på skolenhetsnivå då resurserna förändras.

Utredningen beräknar att en modell med statlig resursfördelning skulle innebära tämligen stora förändringar i resurser per elev. Stockholms stad, där kommunen under en längre tid valt att satsa på en hög resursfördelning till skolan, hör till de kommuner som beräknas få mindre resurser med en nationell resursfördelning.

Stadsledningskontoret anser att det är av stor vikt att problematisera dessa effekter, utifrån de behov som finns och det kostnadsläge som råder i Stockholm.

Stadsledningskontoret delar utredningens kritik mot de riktade statsbidragen och håller med om att det är de som är närmast verksamheten som rimligen bäst kan fatta beslut om hur resurser bör användas utifrån de lokala förutsättningarna, och samtidigt ta ansvar för det. Riksrevisionens kritik att statsbidragen orsakar splittring och försvårar för huvudmännen att fokusera verksamheten utifrån de lokala utvecklingsbehoven och ha en långsiktig planering är viktigt att beakta.

Alternativ 2 – ett system där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet för skolan

Utredningen beskriver ett antal varianter på hur resursfördelningen kan hanteras vid ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap. Dessa innebär i korthet:

- att staten anger en miniminivå som kommunerna måste spendera på skolverksamheten
- att staten ger ett sektorsbidrag till kommunerna som måste spenderas på skola
- ett utökat likvärdighetsbidrag
- att staten helt tar över finansieringen av skolverksamheten

Alternativen ger kommunerna olika nivåer av inflytande över resursfördelningen till sina skolor. Från ett stort statligt inflytande till att kommunerna i princip förfogar över nivåerna som idag med en miniminivå som begränsning. Stadsledningskontoret konstaterar att kommunernas inflytande över ekonomistyrningen varierar stort inom de olika alternativen. Förslaget måste därför utredas noggrant och även relateras till principen om kommunalt självstyre.

Resursfördelning till fristående skolor

Den största förändringen i alternativ 2 avser resursfördelningen till fristående skolor. Utredningen bedömer att det finns skäl att separera finansieringen av fristående skolor från den kommunala skolfinansieringen, och att staten bör ansvara för resursfördelningen till enskilda huvudmän.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning. Staten har i dag uppdraget att bevilja tillstånd för och bedriva tillsyn av fristående skolor. Kommunerna har endast insyns rätt i verksamheten. Ett förstatligande av resursfördelningen till enskilda huvudmän innebär en mer logisk koppling till den offentliga kontrollen av verksamheten. Ett annat skäl för förändringen är att nuvarande modell riskerar att leda till en fördyring av skolverksamheten i kommunerna. Detta eftersom enskilda

huvudmän måste kompenseras för kostnader som endast uppstår i den kommunala verksamheten, då planeringsförutsättningarna skiljer sig åt. Den kommunala skolan måste exempelvis alltid ha viss överkapacitet på platser för att kunna ta emot alla elever och kunna garantera en skolplats nära hemmet för alla elever. Dagens ersättningsmodell till de enskilda huvudmännen leder dessutom ofta till tvister med kommunerna.

Stadsledningskontoret ser dock vissa risker med förslaget om ett förstatligande av resursfördelningen till fristående skolor, som bör utredas vidare. Den statliga ersättningen till enskilda huvudmän kan bli lägre eller högre än ersättningen till de kommunala skolorna. Dessa konsekvenser bör utredas vidare, så att skillnaderna mellan kommunala och fristående skolors resurser inte blir för stora på oskäliga grunder.

Tilläggsbelopp

Utredningen föreslår att staten bör ansvara för tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd hos samtliga huvudmän. I dag finns stora skillnader mellan kommunerna i såväl bedömning som ersättningsnivån på stödet.

Stadsledningskontoret delar utredningens syn att ett förstatligande av denna ersättning kan antas leda till en större enhetlighet, transparens och rättssäkerhet i tillämpningen. Stadsledningskontoret har i tidigare remissvar (exempelvis SOU 2020:28) efterfrågat ett större statligt ansvar kring resurser för särskilt stöd, då det i dag finns alltför många frågetecken för såväl kommuner som fristående huvudmän. Stockholm stads utbildningsnämnd har även i en hemställan till regeringen (Dnr 5.5.1–4111/2021) påpekat att rådande regelverk avseende hemkommunens bidrag till fristående skolor har stora brister då det inte tar hänsyn till fristående resursskolors särskilda förutsättningar. Den lagliga rätten att begränsa mottagandet till elever i behov av särskilt stöd åtföljs inte av en tydlig bestämmelse om hur verksamheten ska finansieras. Likaså saknas adekvat regelverk kring vilka krav som ställs på verksamheten och en tydlig definition av vilken skola som bör anses vara en resursskola. Det oklara rättsläget skapar en osäker situation för huvudman, skolor och därmed för elevers skolsituation. Det gäller även principer om lika villkor mellan huvudmän, likvärdighet kommuner emellan samt rättssäkerheten på området. Stadsledningskontoret välkomnar därför både åtgärder och en fortsatt utredning av dessa frågor.

Resursfördelning inom Komvux

Mot bakgrund av den tyngd utredningen lägger på resursfördelningens potentiella effekter på likvärdighet anser stadsledningskontoret att en resursfördelningsmodell för komvux tydligare behöver beskrivas och analyseras. Komvux skiljer sig i många avseenden från grundskola och gymnasieskola, exempelvis utifrån att intag i utbildningen görs kontinuerligt, och att stora volymförändringar och förändringar av behov kan inträffa under samma budgetår. Komvux har i jämförelse med andra skolformer betydligt lägre ersättningsnivåer per elev. I en nationell resursfördelningsmodell är det viktigt att utreda hur elevers stödbehov inom komvux kan finansieras.

Arbetsgivaransvar

I alternativ 1 skulle samtliga anställda inom skolväsendet övergå till en statlig anställning. En sådan reform innebär att staten tar över arbetsgivaransvaret för i storleksordningen 200 000 årsarbetskrafter. Myndigheten skulle bli statens största. Stadsledningskontoret delar utredarens bedömning att en sådan reform skulle ta lång tid och vara mycket komplex att genomföra, med flera svåra avvägningar som behöver utredas närmare.

Olika förutsättningar i olika delar av landet

I utredningens båda alternativ förväntas de nationella variationerna avseende resursfördelning minska. För Stockholm skulle det sannolikt innebära mindre resurser till skolverksamheten. Stockholm stad har i jämförelse höga lönenivåer som också finansieras med en jämförelsevis högre skolpeng än i stora delar av landet. Det högre löneläget är både ett resultat av tydliga prioriteringar från stadens sida såväl som en anpassning till ett högre löneläge i arbetsmarknadsregionen. För lärare var lönen år 2020 cirka 4000 kr högre än genomsnittet för riket. För skolledare betydligt mer.

Om resultatet av reformen på sikt skulle innebära ett tryck neråt för lönenivåerna för lärare och skolledare i Stockholm skulle det innebära stora svårigheter för kompetensförsörjningen i Stockholmsregionen. Det är oklart i vilken utsträckning ett högre löneläge skulle kompenseras genom strukturersättning.

Statens ansvar för kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Utredningen föreslår att staten ska ta ett större ansvar än i dag för kompetensförsörjning och professionsutveckling för skolans yrkesgrupper. Stadsledningskontoret delar utredarens bedömning att kompetensförsörjningen inom skolans område är en fråga som går utöver en specifik huvudmans behov av personal. Det är därför naturligt att särskilt betona att staten har det huvudsakliga ansvaret för skolans kompetensförsörjning och även peka ut en ansvarig skolmyndighet för detta.

Myndigheten med det huvudsakliga ansvaret föreslås bland annat kontinuerligt ta fram prognoser över behov av lärare och samverka med relevanta aktörer. Det saknas dock närmare resonemang om hur den här kunskapen ska omsättas. Insatser behöver anpassas utifrån behov, det gäller inte minst lärosätenas utbildningsutbud och dimensionering. Statens styrning av lärarutbildningen är ett instrument som staten förfogar över oavsett hur huvudmannorganisationen ser ut.

Utredningen föreslår en bred utvärdering av legitimationsreformen. Vid en sådan utvärdering bör särskilt fokus läggas på behörighetsregler i ämnen och skolformer där behörigheten är mycket låg och ta ställning till om behörighetsreglerna är ändamålsenliga eller om det är andra insatser som behövs för att hantera bristsituationen.

Professionsutveckling för lärare och skolledare

Parallellt med denna utredning har Skolverket fått i uppdrag att förbereda införandet av ett professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare.

Professionsprogrammet omnämns på flera ställen i utredningen och innebär ett tydligt

steg i riktning mot ett ökat ansvarstagande för lärares och rektorers professionsutveckling.

Utredningen betonar att statens ökade ansvarstagande bör fokusera på kompetensutveckling som syftar till att öka lärares och rektorers yrkesskicklighet, och säkerställa att det finns ett utbud av kompetensutvecklingsinsatser av hög kvalitet för professionsutveckling.

Erfarenheter av det arbete som har gjorts i Stockholms stad och motsvarande erfarenheter hos andra huvudmän bör tas till vara i den nationella professionsutvecklingen. Stockholms stad har sedan 2008 möjliggjort för lärare att delta i forskarutbildning med målet att erhålla en licentiatexamen. Staden har sedan 2013 haft en FoU-strategi inom skolans område och även möjliggjort för lärare och skolledare att bedriva studier på magister- och mastersnivå.

Utredningen föreslår att studier för den enskilde finansieras med omställningsstöd och studiemedel, det vill säga delvis av den enskilde. Stadsledningskontoret anser att deltagande i kompetensutveckling så långt som möjligt bör ske utan kostnad för den enskilde.

Grundskolan

Samverkan på en lokal nivå mellan förskola, socialtjänst och andra kommunala aktörer är idag en bärande del av det systematiska kvalitetsarbetet med att skapa trygghet, studiero och skolnärvaro. Utredningen belyser bara delvis betydelsen av den lokala samverkan med andra kommunala aktörer. Stadsledningskontoret menar att ett förstatligande av grundskolan skulle innebära stora utmaningar i samarbetet. Även reformer för en ökad statlig styrning enligt utredningens alternativ 2 skulle behöva föregås av djupare analyser av vilka effekter detta kan få för samverkan med andra samhällsaktörer.

En annan fråga gäller utredningens förslag att staten bör ansvara för beslut om placering i grundskola. Förslaget finns med både i utredningens alternativ 1 och 2. När det gäller placering i grundskola har Stockholms stad tidigare (SOU 2020:28) riktat invändningar mot förslaget om ett nationellt skolval till grundskolan. Skolplacering i grundskola kräver stor samordning med huvudmannen avseende platskapacitet och dimensionering. Att separera beslut om placering (statliga) från beslut om dimensionering och skolornas organisation (kommunala i alternativ 2) riskerar att ge många oönskade effekter. Stadsledningskontoret föreslår i stället en modell där ansökan och skolplacering vid samtliga skolor, oavsett huvudman, ska ske via elevens hemkommun. Detta skulle väsentligt förbättra planeringsmöjligheterna för huvudmännen och förenkla för vårdnadshavare och elever. Även förändringar kring skolskjuts, mottagande av nyanlända elever, skolpliktsbevakning, utredning och beslut om mottagande i särskola och andra större systemfrågor behöver utredas vidare.

Gymnasieskolan

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att planering och dimensionering av gymnasieutbildning i högre utsträckning är en regional fråga. Däremot tror stadsledningskontoret inte att en ökad statlig styrning av utbud och dimensionering är det som kommer påverka elevernas intressen och sökmönster till olika program för att på ett bättre sätt möta arbetsmarknadens behov. För att få fler elever att intressera sig för och söka till yrkesprogram krävs andra insatser på både samhällsnivå och individnivå, som exempelvis ett större branschansvar.

Stadsledningskontoret stöder utredningens förslag om ett gemensamt digitalt antagningsverktyg för alla elever i gymnasieskolan. Stockholmsregionen har idag ett sådant system. Ett sådant system skulle kunna utvecklas till att innehålla även gymnasieelevernas slutdokument och kanske även betygskataloger. Även när det gäller system för elevernas frånvaro och närvaro är likvärdighet i landet viktigt. Andra närliggande länder har i dag gemensamma administrativa system för skolor.

Stadsledningskontoret ställer sig positivt till utredningens förslag att prövning av tillstånd för fristående gymnasieskolor ska ta hänsyn till fler perspektiv än vad som görs idag. Det kan till exempel bidra till att minska den kostnadsdrivande överetablering som idag råder på yrkesprogrammen i stockholmsregionen.

Vuxenutbildning

Såväl enskilda utbildningsanordnare som kommuner, och i vissa fall regioner, bör enligt utredningen kunna bedriva utbildning på uppdrag av staten. Om staten upphandlar från både kommuner och enskilda utbildningsanordnare föreligger ett stort behov av mer utredning och analys i syfte att uppnå lika villkor för att bedriva utbildning. Det finns som utredningen beskriver olika förutsättningar för de båda formerna att bedriva utbildning. Stadsledningskontoret skulle välkomna att staten ser över vilka förutsättningar som ges i satsningar för kommuner som har upphandlad verksamhet. Det är exempelvis svårt att ta del av förändrade ersättningsnivåer i statsbidrag under pågående avtalsperiod.

Utifrån reglerna om överprövning i lag om offentlig upphandling (LOU) kan det antas att en stor statlig upphandling skulle komma att överprövas. Detta kan i sin tur försvåra det långsiktiga arbetet med att bedriva utbildningar inom komvux.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att ansvaret för det kommunala aktivitetsansvaret bör ligga kvar hos kommunen vid ett fullt förstatligande av skolan. Arbetet med aktivitetsansvaret behöver bedrivas på lokal nivå där de berörda individerna finns. Stockholms stad har upparbetade kontakter mellan de som deltar i arbetet och även externt med andra aktörer i kommunen. Stadsledningskontoret ser en risk i att ett förstatligande av komvux och offentliga skolor skulle försvåra både samverkan och arbetet med flexibla och individuellt anpassade insatser inom KAA.

Stadsledningskontoret är positivt till ett nationellt system för frånvarostatistik. Det skulle underlätta uppföljning av målgruppens etablering i samhället och beslut om

resurser och åtgärder för gruppen barn, unga och unga vuxna som inte studerar eller arbetar.

Stadsledningskontoret ser potentiella vinster i att staten tar en mer aktiv roll i att samordna och anpassa administrativa system för komvux. Det finns ett värde av att olika manuella processer blir digitala, samtidigt som insatser som möjliggör ett effektivt och säkert utbyte av information välkomnas, exempelvis genom att olika gemensamma standarder tas fram.

I utredningen föreslås att staten bör styra och samordna planering och dimensionering av gymnasieskola och komvux. En centralstyrd dimensionering bygger på att det träffsäkert går att prognostisera arbetsmarknadens behov, vilket är komplext av flera anledningar. Komvux har inte samma planeringshorisont som gymnasieskolan som riktar sig till definierade kullar av elever som gör treåriga utbildningsval. Arbetsmarknadens behov förändras också snabbt. Komvux har blivit en allt viktigare del i arbetsmarknadspolitiken och utgör också en central del i nyanländas etablering. Detta kräver flexibilitet och omställnings- och anpassningsförmåga för att kunna möta nya behov av omställning och utbildning för kommunens invånare. En centralstyrd dimensionering skulle kunna leda till att yrkesvux får sämre förutsättningar att bidra till den lokala kompetensförsörjningen. Ett stort problem idag är att intresset och söktrycket är lågt för att läsa vissa yrkesutbildningar som ger kompetens inom områden som arbetsgivare efterfrågar. Detta problem löses inte av en centralstyrd dimensionering.

Stadsledningskontoret bedömer att det finns flera problem med att staten skulle ta över utbildning i komvux på distans. Den ökade digitaliseringen ställer allt högre krav på nya utbildningsformer som exempelvis fjärrundervisning. Utbildningen kommer därför alltmer innehålla inslag av undervisning både i klassrum och digitalt för att möta målgruppens behov. En uppdelning mellan utbildning på distans och i klassrum blir därmed alltför förenklad. Olika utbildningsformer är och kommer fortsatt vara tätt sammankopplade och går därför inte att enkelt bryta ut till en statlig huvudman. Idag har Stockholms stad även många kurser både på distans och i klassrum. Det innebär att eleverna kan kombinera kurser på distans och i klassrum eller vid behov byta från distans till mer lärarledd undervisning i klassrum. Detta skulle försvåras om kommunen inte har ett helhetsansvar för komvux.

Att föra över ansvar för utbildning i komvux på distans till staten skulle vara en mycket stor förändring. Ungefär 70 procent av eleverna som läser gymnasiala fristående kurser i Stockholms stad som studerar idag på distans. Distansundervisning finns även i viss omfattning inom flera yrkesutbildningar, inom sfi och inom grundläggande kurser. Om staten tar över en stor andel av komvux från kommunerna ökar kraven på samordning av studieplanering, betygshantering och utfärdade av examensbevis.

Stadsledningskontoret delar utredningens bedömning att staten skulle kunna styra och samordna vissa utbildningar inom smala yrkesområden. Det finns idag utbildningar som är svåra att fylla även inom en stor region som Stockholmsregionen.

En gemensam antagningsorganisation skulle kunna innebära administrativa fördelar för kommunerna. Det framgår dock inte av utredningen hur en sådan organisation skulle arbeta med antagning i komvux där förkunskapskrav eller tidigare betyg inte tillämpas. Antagning till komvux innefattar en bedömning av om den sökande har förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning enligt skollagens krav. Även validering är en viktig fråga kopplat till antagning. Stadsledningskontoret bedömer att staten istället bör tydliggöra och styra urvals- och antagningsregler för komvux.

Stadsledningskontoret ställer sig tveksam till att genomföra en större genomgripande översyn av komvux. Under de senaste åren har ett flertal utredningar haft i uppdrag att se över och förändra komvux, inklusive sfi. Många stora reformer har därför nyligen implementerats eller är på väg att införas inom komvux. Det rör exempelvis nytt mål om att bidra till kompetensförsörjning och nya urvalsregler, sammanhållen utbildning för nyanlända, ökade krav på kartläggning och validering, införande av ämnesbetyg samt ny reglering för planering och dimensionering av yrkesutbildning för vuxna. Aktuella reformer borde enligt stadsledningskontoret implementeras och utvärderas innan ytterligare nya strukturella förändringar införs.

Förslag kring nationellt kvalitetssystem

Utredningen beskriver ett nationellt kvalitetssystem med obligatoriska kvalitetsdialoger och efterföljande kapacitetshöjande stöd utifrån behov. Utredningen betonar att det inte är likställt med dagens kvalitetssystem och dialoger och att det nationella kvalitetssystemet blir en del av den nya statliga styrningen. Redan i dag åvilar det huvudmännen att granska, följa upp och utveckla kvaliteten i sin verksamhet. Stadsledningskontoret delar utredningens bild av att somliga huvudmän inte har samma förutsättning och förmåga att göra detta och ser fördelar i att staten tar ansvar för uppgifter där nytan framför allt ligger på systemnivå. Det kan handla om professionsutveckling, insatser för strategisk kompetensförsörjning, uppföljning och utvärdering av skolsystemet och skolreformer.

Att genomföra obligatoriska kvalitetsdialoger kan vara ett bra sätt att identifiera stödbehov i verksamheten. Stadsledningskontoret vill dock se en fördjupad utredning kring hur, i vilken omfattning och med vilken frekvens dessa kvalitetsdialoger ska genomföras. Vilka huvudmän som ska få stöd, hur det ska prioriteras och om stora huvudmän kommer få stöd är frågor som behöver analyseras vidare. Mycket tyder också på att organisationen i den nya myndigheten som föreslås i utredningen riskerar att bli väldigt omfattande. Stadsledningskontoret vill även belysa att fokus för dessa kvalitetsdialoger behöver vara på kvalitet, det vill säga kvalitetsuppföljningar och inte endast resultatuppföljningar. Skolors resultat är beroende av en mängd faktorer, varav allt inte kan styras eller kontrolleras av skolorna eller huvudmännen. Det är därför viktigt att kvalitetsdialogerna identifierar vad som är framgångsrika strukturer och processer som behöver finnas på plats för att ge skolorna de rätta förutsättningarna att göra ett systematiskt kvalitetsarbete.

För att dessa kvalitetsdialoger ska vara möjliga att genomföra behöver det även finnas data som kan användas lokalt för att kunna hitta skolornas prioriterade

utvecklingsområden och användas som underlag till kvalitetsdialogerna. I dagsläget har huvudmännen olika sätt att samla in och sammanställa denna typ av statistik. Stadsledningskontoret vill därför se en utredning där kvalitetssystemets utformning, syfte, målsättningar, indikatorer och framgångsfaktorer beskrivs närmare.

Stadsledningskontoret vill även betona att det kapacitetshöjande stödet behöver ske genom att fånga upp styrkor och utvecklingsbehov och utgå från lokala behov och nationella målsättningar. Detta kan bli svårt om den lokala kännedomen saknas. Ett eventuellt stöd behöver vara långsiktigt och flexibelt samt bygga på såväl forskning som beprövad erfarenhet.

Stadsledningskontoret ser en risk att ett nationellt kvalitetssystem, i stället för att fungera som ett verktyg för att säkra kvaliteten, utvecklas till ett parallellt uppföljningssystem som leder till ökat dokumentationskrav och dubbelarbete för skolor och huvudmän. Det är centralt att säkerställa att uppdraget till den nya myndighetsstrukturen inte genererar en utökad administration.

Stadsledningskontoret ser även en risk att huvudmannen kan välja att inte lyfta fram eventuella brister i kvalitetsdialogen om dessa senare kan leda till tillsyn av verksamheten. Om statens stödjande uppdrag kombineras med det ingripande inom samma myndighet måste instruktionerna till myndigheten vara utformade så att sådana otydligheter undviks. Det här är viktiga faktorer att bevaka i det fortsatta arbetet med relationen mellan dialog och tillsyn.

Nationella IT-system för skolan

Stadsledningskontoret ser positivt på utredningens förslag kring gemensamma nationella IT-system för skolan, då detta skulle ge stora samordningsvinster. Samtidigt är det angeläget att se behovet av IT-system i ett helhetsperspektiv, särskilt utifrån utredningens alternativ 2, då det inte är lämpligt att välja ut verksamhetsprocesser och isolerat lösa dessa på nationell nivå utan att utreda hur de kommer att påverka verksamhetsprocesser där systemstöden ligger kvar i kommunal eller enskild regi. Information kommer att behöva flyttas mellan olika verksamhetsprocesser och olika systemstöd.

Lokalförsörjning

Utredningens alternativ 1 innebär att all lokalförsörjning för grund- och gymnasieskolan förstatligas. Stadsledningskontoret instämmer i den problembild som utredningen lyfter, bland annat avseende risken för ökade hyreskostnader och utmaningar kopplade till det kommunala planmonopolet. Ett förstatligande av lokalförsörjningen förutsätter en stark lokal närvaro från den statliga huvudmannen, som kan arbeta aktivt i kommunernas planprocesser.

Stadsledningskontoret föreslår att kommunstyrelsen beslutar att remissen besvaras med hänvisning till vad som sägs i stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Arbetsmarknadsnämnden

Arbetsmarknadsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 21 februari 2023 följande.

Arbetsmarknadsnämnden beslutade att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.

Särskilt uttalande av Per Rosencrantz m.fl. (M), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Christina Tufvesson (L), se Reservationer m.m.

Johan Kling (C), ställer sig bakom moderaternas särskilda uttalande.

Arbetsmarknadsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 9 februari 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Bedömningar inom alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande med statligt huvudmannaskap

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bedömning att ett fullgånget förstatligande av skolan, där staten tar över huvudmannaskapet för de offentliga skolorna och komvux, skulle innebära en mycket stor förändring. Som utredningen framhåller är en sådan förändring möjlig att genomföra, men resursåtgången och osäkerheten talar emot detta alternativ. Utredningen lyfter att det bland annat skulle krävas en långsiktig politisk enighet, en enorm skatteväxling, en stor förändring i arbetsgivaransvar för cirka 200 000 medarbetare och bedöms ta cirka 20 år att genomföra. Ett fullt förstatligande skulle därmed också under mycket lång tid ta stort fokus från kärnverksamheten att tillhandahålla en likvärdig utbildning av hög kvalitet. Förvaltningen instämmer i utredningens beskrivning om att en stor statlig huvudmannaorganisation riskerar att bli trög och byråkratisk med långa beslutsvägar samt stort avstånd mellan huvudmannaorganisationens högsta ledning och den dagliga verksamheten i skolorna. Förvaltningen ser, likt utredningen att det finns en påtaglig risk för att ett fullt statligt huvudmannaskap kan göra det svårare att anpassa utbildningen till lokala förutsättningar och att dagens möjlighet till flexibilitet minskar.

Den statliga huvudmannen bör kunna erbjuda utbildning inom komvux på olika sätt

Arbetsmarknadsförvaltningen vill under alternativ 1 kommentera bedömningen om att den statliga huvudmannen bör kunna bedriva utbildning i egen regi men även lägga ut utbildning på entreprenad. Såväl enskilda utbildningsanordnare som kommuner, och i vissa fall regioner, bör enligt utredningen kunna bedriva utbildning på uppdrag av staten. Om staten upphandlar från både kommuner och enskilda utbildningsanordnare föreligger ett stort behov av mer utredning och analys i syfte att uppnå lika villkor för att bedriva utbildning. Det finns som utredningen beskriver olika förutsättningar för de båda formerna att bedriva utbildning. Förvaltningen skulle välkomna att staten ser över är vilka förutsättningar som ges i satsningar för kommuner som har upphandlad verksamhet. Det är exempelvis svårt att ta del av förändrade ersättningsnivåer i statsbidrag under pågående avtalsperiod. Utifrån

reglerna om överprövning i lag om offentlig upphandling (LOU) kan det antas att en stor statlig upphandling skulle komma att överprövas. Detta kan i sin tur försvåra det långsiktiga arbetet med att bedriva utbildningar inom komvux.

Bedömning om Kommunala aktivitetsansvaret (KAA)

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bedömning att det ansvaret för det kommunala aktivitetsansvaret bör ligga kvar hos kommunen vid ett fullt förstatligande av skolan. Arbetet med aktivitetsansvaret behöver bedrivas på lokal nivå där de berörda individerna finns. Stockholms stad har utarbetade kontakter mellan de förvaltningar som deltar i arbetet och även externt med andra aktörer i kommunen. Förvaltningen ser en risk i att ett förstatligande av komvux och offentliga skolor skulle försvåra både samverkan och arbetet med flexibla och individuellt anpassade insatser inom KAA. Förvaltningen är positiv till ett nationellt system för frånvarostatistik för både grund- och gymnasieskolan och KAA. Det skulle underlätta uppföljning av målgruppens etablering i samhället och beslut om resurser och åtgärder för gruppen barn, unga och unga vuxna som inte studerar eller arbetar.

Bedömningar inom alternativ 2 – ett system där staten förstärker sitt ansvar, men utan att ta över huvudmannaskapet

Förvaltningen delar utredningens bedömning att även alternativ 2, där staten förstärker sitt ansvar men utan att ta över huvudmannaskapet innebär en genomgripande förändring. Utredningen gör gällande att reformen skulle kräva 10 år av utredning och implementering. Många av de bedömningar som görs i alternativ 2 liknar bedömningarna i alternativ 1.

Statligt systemansvar för skolan

Staten bör styra och samordna planering och dimensionering av gymnasieskola och komvux

En centralstyrd dimensionering bygger på att det träffsäkert går att prognostisera arbetsmarknadens behov, vilket är komplext av flera anledningar. Komvux har inte samma planeringshorisont som gymnasieskolan som riktar sig till definierade kullar av elever som gör treåriga utbildningsval. Arbetsmarknadens behov förändras också snabbt. Komvux har blivit en allt viktigare del i arbetsmarknadspolitiken och utgör också en central del i nyanländas etablering. Detta kräver flexibilitet och omställnings- och anpassningsförmåga för att kunna möta nya behov av omställning och utbildning för kommunens invånare. En centralstyrd dimensionering skulle kunna leda till att yrkesvux får sämre förutsättningar att bidra till den lokala kompetensförsörjningen. Ett stort problem idag är att intresset och söktrycket är lågt för att läsa vissa yrkesutbildningar som ger kompetens inom områden som arbetsgivare efterfrågar. Detta problem löses inte av en centralstyrd dimensionering. Att stärka likvärdig och utökad tillgång till yrkesutbildning för individen behöver utredas vidare kopplat till en rättighet att få läsa en yrkesutbildning för vuxna. En sådan rättighet finns inte idag, vilket också kan förklara skillnader i utbud mellan kommunerna. Förvaltningen ser exempelvis att den rätt till behörighetsgivande utbildning inom komvux som infördes 2017 har haft effekt lokalt.

Staten bör samordna skolans IT-lösningar

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bedömning att det finns fördelar med ett gemensamt system för informationsdelning mellan kommuner, framför allt kring betygsuppgifter. Förvaltningen ser här att staten skulle kunna ta ett ökat ansvar och ge mer juridisk vägledning om hur elevers personliga integritet bäst skyddas vid informationsdelning. En annan fördel av statlig samordning skulle kunna vara att staten kan ställa mer specifika krav på leverantörer av IT-tjänster utifrån ett komvuxperspektiv än vad enskilda kommuner har möjligheter att göra. En utmaning idag är avsaknaden av säker och smidig nationell infrastruktur för till exempel överföring av data mellan aktörer och system, vilket försvårar effektivt arbete. Ofta behöver huvudmännen därför var för sig lösa samma uppgifter och bygga egen specialistkompetens. Digitaliserings- och it-reformer tenderar att ta lång tid och kräver mycket utredning. Det finns redan påbörjade relevanta insatser på området som berör komvux, exempelvis den nationella betygsdatabasen Beda, digitaliseringen av nationella prov och SUSA-navet som automatiskt hämtar in information om utbildningar i syfte att kunna visa vilka utbildningar som finns. Förvaltningen ser gärna att dessa insatser slutförs och utvärderas innan nya utredningar och reformarbeten påbörjas.

Staten bör tillhandahålla ett digitalt antagningsverktyg för komvux

Arbetsmarknadsförvaltningen ser potentiella vinster med att staten tar en mer aktiv roll i att samordna och anpassa administrativa system för komvux. Förvaltningen ser generellt ett värde av att olika manuella processer blir digitala, och insatser som möjliggör ett effektivt och säkert utbyte av information, exempelvis genom att olika gemensamma standarder tas fram. Det framgår dock inte av utredningen hur antagningsverktyg och register ska anskaffas. Förvaltningen ser det som centralt att kommunerna involveras i behovsanalys och kravställning vid en statlig upphandling. Förvaltningen ser, likt vid andra större statliga upphandlingar, risk för överprövningar, vilket skulle kunna påverka kommunernas verksamheter negativt. Om de upphandlade skolorna samtidigt skulle fortsätta i egna system skulle värdet av statlig samordning av IT-tjänster minska. Förvaltningen vill lyfta att antagning inom komvux skiljer sig från andra skolformer. Det handlar sällan bara om en hantering av personuppgifter och betygsuppgifter då komvux inte har förkunskapskrav eller gör urval baserat på tidigare betyg. Många sökande behöver individuell information och vägledning för att hitta den utbildning som är mest relevant för dem. Det visar de 120 000 kontakter som Stockholms stads antagningsenhet årligen har med sökande till komvux. Kommunen har dessutom ett uppsökande uppdrag för att nå personer i behov av utbildning.

Ekonomiska resurser till skolan

Utredningen framhåller att de nationella resursfördelningsmodellerna för de olika skolformerna är den enskilt viktigaste reformen för att förbättra likvärdigheten på kort sikt. Av utredningen framgår att en möjlig väg att gå vid en stärkt statlig styrning är att tillämpa de resursfördelningsmodeller som beskrivs vid ett fullständigt förstatligande i alternativ 1. Vad det innebär för komvux är relativt otydligt. Mot bakgrund av den tyngd utredningen lägger på resursfördelningens potentiella effekter på likvärdighet anser förvaltningen att en resursfördelningsmodell för komvux tydligare behöver beskrivas och analyseras. Förvaltningen vill betona att komvux i många avseenden skiljer sig från grundskola och gymnasieskola, exempelvis utifrån att intag i utbildningen görs kontinuerligt, och att stora volymförändringar och förändringar av behov kan inträffa under samma budgetår. Komvux har i jämförelse med andra skolformer betydligt lägre ersättningsnivåer per elev. I en nationell resursfördelningsmodell är det viktigt att utreda hur elevers stödbehov inom komvux kan finansieras. En statlig reglering av bindande miniminivåer för tilldelning av resurser behöver utredas närmare. Det är inte tydligt i utredningen vad en sådan reglering skulle basera sig på för typ av finansieringsmodell. Dessutom riskerar nationella lägstanivåer för en viss offentlig service, dvs. ett golv, att också skapa ett tak för denna.

Lärares och skollärares kompetens

Arbetsmarknadsförvaltningen är generellt positiv till att staten på olika sätt verkar för att öka lärares och rektorers kompetens, särskilt inom komvux där förutsättningarna för undervisning på flera sätt skiljer sig från att undervisa barn och unga.

Förvaltningen delar utredningens bild av att det finns ett ouppfyllt kompetensbehov inom komvux. Utredningen konstaterar att kunskapsbildningen om komvux är otillräcklig, att lärarutbildningarna i låg utsträckning förbereder blivande lärare för att undervisa vuxna och att få statliga kompetensutvecklingsinsatser utgår från komvux särskilda förutsättningar. Förvaltningen delar utredningens bedömning att alla studenter inom ämnes- och yrkeslärarutbildningen bör få kunskaper för att undervisa inom komvux. Förvaltningen välkomnar även bedömningen om att statens kompetensutvecklingsutbud bör innehålla insatser som är relevanta för lärare inom komvux. Även rektorsprogrammet och kompetensutvecklingsinsatser riktade till rektorer behöver i större utsträckning omfatta de särskilda förutsättningar som finns för komvux.

Förvaltningen ser inte behov av en särskild specialisering för undervisning inom komvux, vilket utredningen beskriver. En specialisering och meritering för enskilda lärare bör främst kopplas till ett ämne eller specialpedagogik, och därmed vara relevant och meriterande inom flera skolformer. På så sätt undviks inlåsnings effekter för den enskilde läraren. Förvaltningen saknar ett resonemang om hur den statliga styrningen av högre utbildning ska utvecklas för att möta kompetensförsörjningsbehoven. Lärarbristen är större för vissa ämnen och kompetenser. Det är därför angeläget att koppla identifierade behov till lärosätenas utbildningsutbud.

Utredningen är positiv till regeringens förslag om ett nationellt professionsprogram som ska införas under 2024. Förvaltningen understryker att det är viktigt att lärare och rektorer inom komvux omfattas av programmet, vilket de gör enligt regeringens förslag. Ett professionsprogram med kompetensutvecklingsinsatser av hög kvalitet kan ge individen och en skola eller en huvudman möjlighet att systematiskt vidareutbilda sig eller sina lärare och rektorer. Det kan även bidra till att lärare arbetar längre i yrket, utvecklas i sin lärarroll och får nya uppdrag. Huvudman och arbetsgivare, som ytterst har ansvar för utbildningens kvalitet, bör enligt förvaltningen fortsatt ha befogenhet att besluta om medarbetares deltagande i kompetensutvecklingsinsatser utifrån en analys av behov både på kort och lång sikt.

Det ökade statliga ansvarstagandet bör enligt utredningen fokusera på yrkesutvecklande kompetensutveckling för lärare och rektorer. Lärares och rektorers möjlighet och skyldighet att delta i sådan kompetensutveckling bör också stärkas. Ansvar för den mer kortsiktiga verksamhetsinriktade kompetensutvecklingen, som beskrivs utgå från en brist eller lokalt behov, bör däremot ligga kvar hos huvudmannen. Arbetsmarknadsförvaltningen anser att denna uppdelning är alltför förenklad. Exempelvis bedriver Stockholms stad professionsnära och långsiktiga kompetensutvecklingsinsatser för skolor i både egen och extern regi, särskilt inom sfi.

Skolmyndigheter

Utredningens bedömning i både alternativ 1 och 2 är att tre statliga skolmyndigheter (Skolverket, Skolinspektionen och delar av Specialpedagogiska skolmyndigheten) sammanförs till en systemansvarig myndighet för skolan. Förvaltningen delar flera av utredningens beskrivningar som ligger till grund för bedömningen, till exempel att styrning och stöd från staten inte alltid hänger ihop. Samtidigt har sammanslagningar och omorganisationer av statliga myndigheter visat sig vara både tidskrävande och kostsamma. Under en period av omorganisering finns en stor risk för att arbetet med att stödja huvudmän och skolor stannar av. Exempelvis har Arbetsförmedlingens omorganisation begränsat både möjligheterna till samverkan och kontakt med Stockholms stad och möjligheten för individer att få stöd.

Fler möjligheter till ett ökat statligt ansvarstagande för komvux

1. Staten bör vidta åtgärder för att höja kvaliteten på utbildning på entreprenad inom komvux, till exempel genom ökat stöd

Arbetsmarknadsförvaltningen delar problembeskrivning om att det är komplext att upphandla utbildning inom komvux. Det kan både finnas för få enskilda utbildningsanordnare som vill etablera sig eller omvänt, en överetablering av utbildningsanordnare. Det stämmer även väl att det är vanligt att upphandlingar överklagas. Överklaganden skapar osäkerhet för parterna om kontraktstilldelningen består, vilket påverkar ansökning och antagning av elever då risken är överhängande att utbildningar inte kan starta enligt plan. Dessutom är rättsprocesser kostsamma och det tar ofta lång tid innan en dom meddelas.

Förvaltningen ser att det kan vara positivt med en ökad kommunal samverkan kring upphandling. Dock är det som utredningen beskriver stora skillnader mellan

kommunerna och deras olika förutsättningar. För att få en större effekt vore det betydelsefullt att se över, och om möjligt, förenkla reglerna för anskaffning av utbildning, eller annan samhällsviktig tjänst, ytterligare. Som upphandlande myndighet tillåter nuvarande regler inte löpande omställning i avtalad tjänst, eller att ny teknik eller krav på hållbarhet förs in i avtalad tjänst utan att en ny upphandling behöver göras. Det behövs tydliga legala förutsättningar som möjliggör att utbildning får utvecklas i samtakt med samhällets förändringar och ny teknik än idag. Det är också önskvärt att när avtal ska förlängas att huvudmannen ges möjlighet att vid behov ansluta nya leverantörer att anordna utbildning utan att en ny upphandling behöver göras.

Förvaltningen noterar att utredningen inte uppmärksammat de nya möjligheter som tillkommit för upphandling med stöd av 19 kap. LOU. Det ger upphandlande myndighet möjlighet att inrätta en öppen form för ingående av avtal i upphandlingar av sociala tjänster och andra särskilda tjänster enligt bilaga 2 till LOU. Ett öppet avtalssystem möjliggör till exempel en längre avtalsperiod. Stockholms stad har under 2022 valt att upphandla utbildning inom bygg och anläggning via detta system.

Det bör ställas ytterligare kvalitetskrav på de enskilda utbildningsanordnarna. Arbetsmarknadsförvaltningen delar inte utredningens bedömning att det är huvudmannen som ytterligare ska pröva de enskilda utbildningsanordnarna när utbildning läggs ut på entreprenad. Istället bör staten stärka sin styrning genom att ställa ytterligare kvalitetskrav på de enskilda utbildningsanordnarna. Det kan i sin tur främja likvärdigheten och öka kvaliteten i utbildningen. Utredningen lyfter fram betygsrätten som ett verktyg som ofta används som ett krav i upphandling. Betygsrätten innebär att enskilda utbildningsanordnaren fått tillstånd av Skolinspektionen att sätta betyg, anordna provning samt utfärda betyg och intyg. I samband med godkännande av betygsrätten ser förvaltningen att staten även skulle kunna granska ägar- och ledningsansvar. Det skulle innebära ett mer likvärdigt förfarande och minska risken för att huvudmännen kommer fram till olika slutsatser gällande samma anordnare.

En ökad statlig kontroll av utförare riskerar enligt utredningen leda till att kommunerna minskar sin egen uppföljning. Den bilden instämmer förvaltningen inte i då den stora uppföljningen, som rör själva utbildningstjänsten, fortsatt åligger kommunerna att utföra. Om ägar- och ledningsprovningen ska vara kommunens ansvar, delar förvaltningen utredningens bedömning att det är viktigt att staten tydligare reglerar vilka krav som ska vara uppfyllda. Vidare saknas bra och tillförlitliga informationskällor/ databaser för en enkel kontroll av detta, och en struktur för informationsöverföring mellan huvudmän.

2. Staten bör ta ett större ansvar för att styra och samordna vissa utbildningar **Utbildning på distans skulle kunna styras och samordnas av staten**

Arbetsmarknadsförvaltningen bedömer att det finns flera problem med att staten skulle ta över utbildning i komvux på distans. Den ökade digitaliseringen ställer allt högre krav på nya utbildningsformer som exempelvis fjärrundervisning. Utbildningen

kommer därför alltmer innehålla inslag av undervisning både i klassrum och digitalt för att möta målgruppens behov. En uppdelning mellan utbildning på distans och i klassrum blir därmed alltför förenklad. Olika utbildningsformer är, och kommer fortsatt vara, tätt sammankopplade och går därför inte att enkelt bryta ut till en statlig huvudman. Idag har Stockholms stad även många kurser både på distans och i klassrum. Det innebär att eleverna smidigt kan kombinera kurser på distans och i klassrum eller vid behov byta från distans till mer lärarledd undervisning i klassrum. Detta skulle försvåras om kommunen inte har ett helhetsansvar för komvux. Att föra över ansvar för utbildning i komvux på distans till staten skulle vara en mycket stor förändring. Det är cirka 70 procent av elever som läser gymnasiala fristående kurser i Stockholms stad som idag studerar på distans. Distansundervisning finns även i viss omfattning inom flera yrkesutbildningar, inom sfi och inom grundläggande kurser. Om staten tar över en stor andel av komvux från kommunerna ökar kraven på samordning av studieplanering, betygshantering och utfärdade av examensbevis.

Staten skulle kunna styra och samordna utbildningar inom smala yrkesområden

Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bedömning att staten skulle kunna styra och samordna vissa utbildningar inom smala yrkesområden. Det finns idag utbildningar som är svåra att fylla även inom en stor region som Stockholmsregionen. Riksrekryterande utbildningar skulle i dessa fall vara ett bra sätt att fylla utbildningsplatserna. Det innebär också att dessa utbildningar kan erbjudas till invånare i hela landet, oavsett bostadsort.

3. Staten bör styra och stödja regional samverkan mellan kommuner ytterligare

Arbetsmarknadsförvaltningen deltar i fler olika regionala samarbeten och ser att utvecklingen går mot ökad samverkan. Regional samverkan om genomförande av yrkesutbildningar innebär i praktiken ofta att en aktör får ta ett större ansvar för exempelvis samordning, antagning, uppföljning och elevärenden samt bära en ekonomisk risk vilket kan inverka negativt på en kommuns förutsättning att samordna vissa utbildningar. Regionen har en roll genom sitt utvecklingsansvar för kompetensförsörjning vars uppdrag nyligen stärks och förnyats, dock ser förutsättningarna olika ut mellan regioner på vilket sätt de kan driva denna fråga. Det finns även en gräns för hur stort ett område kan vara för att behålla lokal kännedom och vilka pendlingsavstånd som är möjliga för en vuxen. Ett viktigt samarbete för att exempelvis kunna bredda utbudet och få fler sökande till vissa yrkesutbildningar är också möjligheten till samverkan med myndigheter, här har Arbetsförmedlingen en nyckelroll.

4. Staten bör initiera en försöksverksamhet om en gemensam antagningsorganisation inom komvux

En gemensam antagningsorganisation skulle kunna innebära administrativa fördelar för kommunerna. Det framgår dock inte av utredningen hur en sådan organisation skulle arbeta med antagning i komvux där förkunskapskrav eller tidigare betyg inte tillämpas. Antagning till komvux innefattar en bedömning av om den sökande har

förutsättningar att tillgodogöra sig utbildning enligt skollagens krav. Även validering är en viktig fråga kopplat till antagning. Stockholms antagningsorganisation genomför årligen över 10 000 tester inför studier och svarar på cirka 40 000 mejl från sökande och elever. Förvaltningens erfarenhet är att det krävs omfattande testning, vägledning och stöd kopplat till antagning till komvux. Antagningsorganisationen behöver också samarbeta med de mottagande skolorna, särskilt i de fall då skolan behöver anpassa utbildningen och mottagandet till den sökandes stödbehov.

Utredningen konstaterar att tillgången till komvux är ojämn över landet. En del av detta handlar om lärarbrist, kö till kurser och avsaknad av exempelvis yrkes- och lärlingsplatser. En annan del handlar om att kommuner tolkar lagstiftningen för antagning olika. Förvaltningen bedömer att staten tydligare skulle kunna styra urvals- och antagningsregler för komvux. Att tydliggöra vad som gäller för antagning är en mer relevant åtgärd för att främja likvärdig tillgång till komvux. 5.

Det kan övervägas att genomföra en större genomgripande översyn av komvux

Arbetsmarknadsförvaltningen är tveksam till att genomföra en större genomgripande översyn av komvux. Under de senaste åren har ett flertal utredningar haft i uppdrag att se över och förändra komvux, inklusive sfi. Många stora reformer har därför nyligen implementerats eller är på väg att införas inom komvux. Det rör exempelvis nytt mål om att bidra till kompetensförsörjning och nya urvalsregler, sammanhållen utbildning för nyanlända, ökade krav på kartläggning och validering, införande av ämnesbetyg samt ny reglering för planering och dimensionering av yrkesutbildning för vuxna. Dessa reformer borde enligt förvaltningen få implementeras och utvärderas innan ytterligare nya strukturella förändringar införs. Därutöver har en ny statlig utredning om yrkesutbildning för vuxna påbörjats (Dir. 2022:84). Förvaltningen anser att direktivet till utredningen är väl formulerat gällande behov av förändringar för ett mer ändamålsenligt yrkesutbildningssystem för vuxna. Om fler elever ska kunna påbörja och fullfölja sin utbildning i komvux är det angeläget att säkerställa tillgången till mer stödjande insatser. Stockholms stad har exempelvis gjort stora satsningar på elevhälsa och studiestöd som möjliggjort att fler elever fullföljer sin utbildning och får en anställning. Det är dock en kostsam verksamhet som inte täcks av den ersättning som ges till kommuner via det generella statsbidraget.

Analys, genomförande och konsekvenser

Båda alternativen som utredningen presenterar innebär att kommunernas inflytande över de kommunala skolorna och komvux minskar. Det statliga systemansvaret är i stor utsträckning detsamma i de båda alternativen. Bedömningar som utredningen gör i alternativ 2 medför enligt förvaltningen en långtgående förändring i ansvarsfördelning. Denna förändring behöver analyseras utifrån de fördelar som den lokala nivån kan ha. Alternativet med ökat statlig styrning av komvux är även en ny form av beställar-utförarmodell som behöver analyseras betydligt mer. Inom vissa områden skulle kommunerna också ha kvar det ekonomiska risktagandet, exempelvis om staten sätter ramar för utbildningsutbudet och huvudmännen hamnar i en situation med halvfulla klassrum.

Arbetsmarknadsförvaltningen är enig med utredningens beskrivning om att det finns likvärdighetsproblem inom skolväsendet och att det finns brister inom komvux, till exempel höga avhopp och att undervisningen inte är tillräckligt individanpassad. Förvaltningen vill samtidigt framhålla, i likhet med utredningen, att en stor del av verksamheten i grunden fungera bra. Många elever möts av engagerade och högst kompetenta lärare och en undervisning av hög kvalitet. Det är bra att ännu en utredning lyfter fram och understryker att komvux målgrupp är heterogen och att eleverna är individer med mycket olika förutsättningar.

Utredningen beskriver väl att kommunerna ser olika ut och har olika förutsättningar. Utifrån att det ser så olika ut vill förvaltningen inför eventuella fortsatta utredningar betona att insatser för att stärka likvärdigheten kan behöva se olika ut. Storstäder och glesbygd kan behöva helt olika verktyg för att exempelvis möta förändringar i elevvolym, demografiutmaningar och behov på arbetsmarknaden. I utredningens bedömningar finns ibland en förväntan om att likvärdigheten kommer att öka så länge alla ska göra lika. Utbudet av utbildningar i komvux kommer även fortsättningsvis att vara beroende av hur många invånare som finns i regionen. För komvux behöver styrningen vara långsiktig och flexibel. Världen och arbetsmarknadens behov kan förändras snabbt. Här är vuxenutbildningens möjlighet att snabbt ställa om utifrån lokala förutsättningen en styrka, vilket bland annat märktes under pandemin. Skolan och dess verksamhet påverkar även andra delar av samhället. Inom komvux och gymnasieskolan är samverkan med bland annat arbetsliv och branscher central.

Konsekvenserna för hur andra delar av kommunernas verksamhet påverkas av alternativ 2 är enligt förvaltningen svåra att överblicka. Generellt brukar samverkan underlättas av att man befinner sig geografiskt nära. Staten har en viktig uppgift när det gäller att bidra till att kommuner har god kapacitet för att fullgöra sina uppdrag och möta de utmaningar som följer av samhällsutvecklingen. Staten erbjuder även ett omfattande stöd och olika riktade insatser för att stärka kommunernas kapacitet som förvaltningen ser kan utvecklas ytterligare. Huvudmännens möjligheter att möta behov och utmaningar handlar inte bara om förutsättningar som de själva kan påverka, utan också om vilka förutsättningar som ges av andra. Statliga reformer, nya regelverk och välbehövliga ambitionshöjningar har tyvärr enligt förvaltningens erfarenhet ofta följts av hög detaljreglering och korta planeringshorisonter.

Statsbidraget för yrkesutbildning skulle exempelvis kunna fungera bättre om förutsägbarheten, flexibiliteten och långsiktigheten ökade. Utredningen presenterar en stor struktur- och styrningsreform som primärt inte haft i uppdrag att titta på utbildningens kärna - undervisningen. Det kan således finnas andra sätt att utveckla det svenska skolsystemet. Exempelvis genom regleringar, vägledning och förändringsarbeten. Ett sådant förfarande skulle också kunna leda till förbättrad likvärdighet mellan kommuner och huvudmän.

Utbildningsnämnden

Utbildningsnämnden beslutade vid sitt sammanträde den 23 februari 2023 följande.

Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Särskilt uttalande av Andréa Hedin m.fl. (M) och Claes Nyberg (C), se Reservationer m.m.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L), se Reservationer m.m.

Utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande daterat den 1 februari 2023 har i huvudsak följande lydelse

Utredningen om statens ansvar för skolan är till sin volym mycket omfattande. Då det är ett besluts- och kunskapsunderlag saknas konkreta lagförslag för remissinstanserna att ta ställning till. Utbildningsförvaltningen avgränsar synpunkterna nedan till de områden där vi ser störst behov av fortsatt utredning. Områdena presenteras under respektive rubrik.

Generella utgångspunkter

Förvaltningen delar utifrån vårt ansvar och perspektiv utredarens uppfattning att skolverksamheten i grunden fungerar bra i dag. Samtidigt instämmer förvaltningen i att det finns en rad stora utmaningar, främst kopplat till bristande likvärdighet. Olika huvudmän har i dag stora skillnader i förutsättningar att hantera sitt ansvar. Förvaltningen delar uppfattningen om att skolverksamheten är komplex och kräver tillräcklig kapacitet och kompetens för sitt uppdrag.

Stockholms stad är Sveriges största kommunala skolhuvudman. Staden har en välutvecklad modell för resursfördelning, analys och styrning som bidrar till att anpassa verksamheten utifrån uppdrag och behov. Samtidigt finns det, som utredningen konstaterar, stora skillnader i kommunerna och de olika huvudmännens förutsättningar att hantera sitt ansvar. Förvaltningen delar uppfattningen att en ökad statlig styrning av skolan kan vara nödvändig för att alla huvudmän ska ha tillräckliga förutsättningar att klara sitt uppdrag.

Den statliga styrningen av skolan behöver dock vara anpassad efter huvudmännens varierande behov. Att den statliga styrningen idag på vissa håll är både för detaljerad och överlappande riskerar att bli ett hinder för huvudmännens möjlighet att ge de bästa förutsättningarna för skolledare och lärare att lyckas med sitt uppdrag.

Förvaltningen delar utredarens uppfattning om att det i dag finns alltför många statliga styraktörer och att det krävs en ökad tydlighet i den statliga styrningen för att möta de utmaningar som finns inom svensk skola. En ökad statlig närvaro på regional nivå för att stödja huvudmännen är önskvärt.

Utredningen lyfter en mycket stor mängd förslag till förändringar inom grundskolan, gymnasieskolan och vuxenutbildningen. Förvaltningen menar att mycket av det som

föreslås i utredningen är möjligt att genomföra utan ett förändrat huvudmannaskap för skolan. De förändringar som föreslås av exempelvis de statliga skolmyndigheterna är mer av en organisatorisk fråga.

Förvaltningen menar också att utredningen ofta saknar en tydlig argumentation kring varför ett förändrat huvudmannaskap skulle leda till en lösning på de problem som i dag finns. Brister i likvärdighet kopplat till boendesegregation kommer bestå, oavsett huvudman. Ett annat exempel rör gymnasieskolans utmaning att matcha arbetsmarknadens behov, som i grunden styrs av ungdomars studieval – en utmaning som består oavsett huvudman.

Resursfördelning

Förvaltningen kommenterar nedan de förslag kring resursfördelning som bedöms ha störst påverkan för Stockholms stad, utifrån utredningens två huvudalternativ.

Utredningens alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande

Utredningens alternativ 1 innebär att staten bör ta det fulla ansvaret för tilldelning och fördelning av ekonomiska resurser till skolan vid ett fullgånget förstatligande. Samma aktör som fattar beslut om verksamhetens uppdrag och mål, bestämmer därmed också vilka resurser som behövs för verksamheten. Utredningen betonar även brister i kommunernas ekonomiska styrning av skolan, samt brister i skolans resursfördelning inom kommuner, exempelvis på socioekonomiska grunder.

Utredningen lyfter fram ett antal principer för resursfördelningen, som de menar bör spegla skillnader i behov, kostnadsläge och ansvar. Utredningen menar också att resursfördelningen i liten utsträckning bör ske via riktade statsbidrag. Förvaltningen instämmer i att dessa principer ska vara vägledande, och delar utredningens uppfattning om vikten av att omfördela resurser på socioekonomiska grunder.

Förvaltningens menar emellertid att argumenten för en helt förstatligad resursfördelning möjligen gäller på systemnivå i ett nationellt perspektiv där små huvudmän kan ha utmaningar i att säkerställa en effektiv och likvärdig resursfördelning. Stockholms stad har en väl utvecklad resursfördelningsmodell som hanterar de stora skillnaderna i behov som finns inom kommunen, både mellan enskilda elevers förutsättningar och mellan olika skolor.

En nationell modell där resursfördelningen riktas till huvudmän innebär ett gigantiskt anslag till den statliga huvudmannen, som sedan i sin tur ska fördela resurserna inom hela landet. Även större huvudmän för fristående skolor kommer få mycket stora anslag att fördela mellan skolor.

Förvaltningen anser att detta ställer höga krav på den nivå som ska fördela resurserna på skolnivå. Den statliga huvudmannen för grundskolan kommer exempelvis att fördela över 100 miljarder kronor till omkring 4 000 skolor. Det kommer att vara en grannliga uppgift som kräver noggranna överväganden, och som också kommer kräva anpassningar på skolenhetsnivå då resurserna förändras.

Utredningen beräknar att en modell med statlig resursfördelning skulle innebära tämligen stora förändringar i resurser per elev. Stockholms stad, där kommunen under en längre tid valt att satsa på en hög resursfördelning till skolan, hör till de kommuner som beräknas få mindre resurser med en nationell resursfördelning. Förvaltningen anser att det är viktigt att problematisera dessa effekter, utifrån de behov som finns och det kostnadsläge som gäller i Stockholm.

Förvaltningen delar utredningens kritik mot de riktade statsbidragen. Förvaltningen håller med om att det är de som är närmast verksamheten som rimligen bäst kan fatta beslut om hur resurser bör användas utifrån de lokala förutsättningarna, och samtidigt ta ansvar för det. Riksrevisionens kritik att statsbidragen orsakar splittring och försvårar för huvudmännen att fokusera verksamheten utifrån de lokala utvecklingsbehoven och ha en långsiktig planering är viktigt att beakta.

Utredningens alternativ 2 – ett system där staten stärker sitt ansvar

Utredningen beskriver ett antal varianter på hur resursfördelningen kan hanteras vid ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap. Dessa innebär i korthet:

- att staten anger en miniminivå som kommunerna måste spendera på skolverksamheten
- att staten ger ett sektorsbidrag till kommunerna som måste spenderas på skola
- ett utökat likvärdighetsbidrag
- att staten helt tar över finansieringen av skolverksamheten

Dessa varianter ger kommunerna olika nivåer av inflytande över resursfördelningen till sina skolor. Från ett stort statligt inflytande till att kommunerna i princip förfogar över nivåerna som idag med en miniminivå som begränsning. Förvaltningen anser att dessa alternativ innebär stor skillnad sinsemellan, när det gäller kommunernas inflytande över ekonomistyrningen. Förslaget måste därför utredas noggrant och även relateras till principen om kommunalt självstyre.

Resursfördelning till fristående skolor

Den största förändringen i alternativ 2 avser resursfördelningen till fristående skolor. Utredningen bedömer att det finns skäl att separera finansieringen av fristående skolor från den kommunala skolfinansieringen, och att staten bör ansvara för resursfördelningen till enskilda huvudmän.

Förvaltningen delar utredningens bedömning, av flera skäl. Staten har i dag uppdraget att bevilja tillstånd för och bedriva tillsyn av fristående skolor. Kommunerna har endast insynsrett i verksamheten. Ett förstatligande av resursfördelningen till enskilda huvudmän innebär en mer logisk koppling till den offentliga kontrollen av verksamheten. Ett annat skäl för förändringen är att nuvarande modell riskerar att leda till en fördyring av skolverksamheten i kommunerna. Detta eftersom enskilda huvudmän måste kompenseras för kostnader som endast uppstår i den kommunala verksamheten, då planeringsförutsättningarna skiljer sig åt. Den kommunala skolan måste exempelvis alltid ha viss överkapacitet på platser för att kunna ta emot alla

elever och kunna garantera en skolplats nära hemmet för alla elever. Dagens ersättningsmodell till de enskilda huvudmännen leder dessutom ofta till tvister med kommunerna.

Förvaltningen ser dock vissa risker med förslaget om ett förstatligande av resursfördelningen till fristående skolor, som bör utredas vidare. Den statliga ersättningen till enskilda huvudmän kan bli lägre eller högre än ersättningen till de kommunala skolorna, eftersom den senare beslutas lokalt. Förvaltningen anser att dessa konsekvenser bör utredas vidare, så att skillnaderna mellan kommunala och fristående skolors resurser inte blir för stora på oskäliga grunder.

Tilläggsbelopp

Utredningen föreslår att staten bör ansvara för tilläggsbelopp för elever med omfattande behov av särskilt stöd hos samtliga huvudmän. I dag finns stora skillnader mellan kommunerna i såväl bedömning som ersättningsnivån på stödet. Förvaltningen delar utredningens syn att ett förstatligande av denna ersättning kan antas leda till en större enhetlighet, transparens och rättssäkerhet i tillämpningen. Förvaltningen har i tidigare remissvar (exempelvis SOU 2020:28)¹ efterfrågat ett större statligt ansvar kring resurser för särskilt stöd, då det i dag finns alltför många frågetecken för såväl kommuner som fristående huvudmän. Nämnden har även tidigare i en hemställan till regeringen (Dnr 5.5.1–4111/2021)² också påpekat att rådande regelverk avseende hemkommunens bidrag till fristående skolor har stora brister då det inte tar hänsyn till fristående resursskolors särskilda förutsättningar. Den lagliga rätten att begränsa mottagandet till elever i behov av särskilt stöd åtföljs inte av en tydlig bestämmelse om hur verksamheten ska finansieras. Likaså saknas adekvat regelverk kring vilka krav som ställs på verksamheten och en tydlig definition av vilken skola som bör anses vara en resursskola. Det oklara rättsläget skapar en osäker situation för huvudman, skolor och därmed för elevers skolsituation. Det gäller även principer om lika villkor mellan huvudmän, likvärdighet kommuner emellan samt rättssäkerheten på området. Förvaltningen välkomnar därför både åtgärder och en fortsatt utredning av dessa frågor.

Arbetsgivaransvar

Förvaltningen kommenterar nedan de förslag kring arbetsgivaransvar som bedöms ha störst påverkan för Stockholms stad.

Utredningens alternativ 1 – ett fullgånget förstatligande

Enligt utredningens alternativ 1 skulle samtliga anställda inom skolväsendet övergå till en statlig anställning. En sådan reform skulle innebära att staten tar över

¹ En mer likvärdig skola (SOU 2020:28), Remiss från kommunstyrelsen, dnr KS 2020/981, Dnr UTBF 1.6.1-6554/2020

² Hemställan till regeringen om regelverk för resursskolor (Dnr. UTBF 5.5.1–4111/2021), Uppdrag från utbildningsnämnden 2021-04-22

arbetsgivaransvaret för i storleksordningen 200 000 årsarbetskrafter. Myndigheten skulle bli statens största.

Förvaltningen delar utredarens bedömning att en sådan reform både skulle ta lång tid och vara mycket komplex att genomföra, med flera svåra avvägningar som behöver utredas närmare. Flera av dessa komplexa frågeställningar belyses förtjänstfullt i utredningen.

Förvaltningen kommenterar i det följande vissa delar i utredningen som föreslås även i alternativ 2, alltså med ett fortsatt kommunalt huvudmannaskap och ett stärkt statligt ansvar.

Olika förutsättningar i olika delar av landet

I båda utredningens alternativ förväntas de nationella variationerna avseende resursfördelning minska. För Stockholm skulle det sannolikt innebära mindre resurser till skolverksamheten. Stockholm stad har i jämförelse höga lönenivåer som också finansieras med en jämförelsevis högre skolpeng än stora delar av landet. Det högre löneläget är både ett resultat av tydliga prioriteringar från stadens sida såväl som en anpassning till ett högre löneläge i arbetsmarknadsregionen. Om resultatet av reformen på sikt skulle innebära ett tryck neråt för lönenivåerna för lärare och skolledare i Stockholm skulle det innebära stora svårigheter för kompetensförsörjningen i Stockholmsregionen.

Förvaltningen bedömer att det högre löneläget är helt nödvändigt för att kunna kompetensförsörja och rekrytera till skolans område i Stockholmsregionen. Det är oklart i vilken utsträckning ett högre löneläge skulle kompenseras genom strukturersättning. För lärare var lönen år 2020 cirka 4000 kr högre än genomsnittet för riket. För skolledare betydligt mer.

Statens ansvar för kompetensförsörjning och kompetensutveckling

Utredningen föreslår att staten ska ta ett större ansvar än i dag för kompetensförsörjning och professionsutveckling för skolans yrkesgrupper.

Förvaltningen delar utredarens bedömning att kompetensförsörjningen inom skolans område är en fråga som går utöver en specifik huvudmans behov av personal. Det är därför naturligt att särskilt betona att staten har det huvudsakliga ansvaret för skolans kompetensförsörjning och även peka ut en ansvarig skolmyndighet för detta.

Myndigheten med det huvudsakliga ansvaret föreslås bland annat kontinuerligt ta fram prognoser över behov av lärare och samverka med relevanta aktörer. Det saknas dock närmare resonemang om hur den här kunskapen ska omsättas. Förvaltningen vill betona att insatser behöver anpassas utifrån behov, det gäller inte minst lärosätenas utbildningsutbud och dimensionering. Statens styrning av lärarutbildningen är ett instrument som staten förfogar över oavsett hur huvudmannaorganisationen ser ut.

Utredningen föreslår en bred utvärdering av legitimationsreformen. Vid en sådan utvärdering bör särskilt fokus läggas på behörighetsregler i ämnen och skolformer där behörigheten är mycket låg och ta ställning till om behörighetsreglerna är ändamålsenliga eller om det är andra insatser som behövs för att hantera bristsituationen.

Professionsutveckling för lärare och skolledare

Parallellt med denna utredning har Skolverket fått i uppdrag att förbereda införandet av ett professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare. Professionsprogrammet omnämns på flera ställen i utredningen och innebär ett tydligt steg i riktning mot ett ökat ansvarstagande för lärares och rektorers professionsutveckling.

Utredningen betonar att statens ökade ansvarstagande bör fokusera på kompetensutveckling som syftar till att öka lärares och rektorers yrkesskicklighet, och säkerställa att det finns ett utbud av kompetensutvecklingsinsatser av hög kvalitet för professionsutveckling.

Förvaltningen menar att erfarenheterna av det arbete som skett i Stockholm stad och motsvarande erfarenheter hos andra huvudmän bör tas till vara i den nationella professionsutvecklingen. Utbildningsförvaltningen har sedan 2008 möjliggjort för lärare att delta i forskarutbildning med målet att erhålla en licentiatexamen. Staden har sedan 2013 haft en FoU-strategi inom skolans område och även möjliggjort för lärare och skolledare att bedriva studier på magister- och mastersnivå.

Förvaltningen har tidigare, i svar på promemorian ”Professionsprogram för rektorer, lärare och förskollärare” (U2021/03373), framfört att professionsprogrammet bör ha en statlig finansiering fullt ut. Utredningen i detta ärende föreslår i stället att studier för den enskilde finansieras med omställningsstöd och studiemedel, det vill säga delvis av den enskilde. Förvaltningen vidhåller att deltagande i kompetensutveckling så långt som möjligt bör ske utan kostnad för den enskilde.

Grundskolan

Utredningen lyfter fram ett antal frågeställningar som berör grundskolan. Förvaltningen har valt att nedan kommentera några av dessa.

Samverkan med andra kommunala aktörer

Samverkan på en lokal nivå mellan förskola, socialtjänst och andra kommunala aktörer är idag en bärande del av det systematiska kvalitetsarbetet med att skapa trygghet, studiero och skolnärvaro. Utredningen belyser bara delvis betydelsen av den lokala samverkan med andra kommunala aktörer. Förvaltningen menar att ett förstatligande av grundskolan skulle innebära stora utmaningar i samarbetet. Även reformer för en ökad statlig styrning enligt utredningens alternativ två skulle behöva föregås av djupare analyser av vilka effekter detta kan få för samverkan med andra samhällsaktörer.

Beslut om placering i grundskola

En annan fråga gäller utredningens förslag att staten bör ansvara för beslut om placering i grundskola. Förslaget finns med både i utredningens alternativ 1 och 2.

När det gäller placering i grundskola så har förvaltningen tidigare (SOU 2020:28) riktat invändningar mot förslaget om ett nationellt skolval till grundskolan. Skolplacering i grundskola kräver stor samordning med huvudmannen avseende platskapacitet och dimensionering. Att separera beslut om placering (statliga) från beslut om dimensionering och skolornas organisation (kommunala i alternativ 2) riskerar att ge många oönskade effekter.

Förvaltningen föreslår i stället en modell där ansökan och skolplacering vid samtliga skolor, oavsett huvudman, ska ske via elevens hemkommun. Detta skulle väsentligt förbättra planeringsmöjligheterna för huvudmännen och förenkla för vårdnadshavare och elever.

Även förändringar kring skolskjuts, mottagande av nyanlända elever, skolpliktsbevakning, utredning och beslut om mottagande i särskola och andra större systemfrågor behöver utredas vidare.

Gymnasieskolan

När det gäller gymnasieskolan vill förvaltningen särskilt kommentera utredningens förslag att staten bör ta ett större ansvar för planering och dimensionering av skolsystemet.

Planering och dimensionering

Förvaltningen delar bedömningen att planering och dimensionering av gymnasieutbildning är en regional fråga. Däremot tror förvaltningen inte att en ökad statlig styrning av utbud och dimensionering är det som kommer påverka elevernas intressen och sökmönster till olika program för att på ett bättre sätt möta arbetsmarknadens behov. För att få fler elever att intressera sig för och söka till yrkesprogram krävs andra insatser på såväl samhälls- som individnivå, som exempelvis ett större branschansvar.

Förvaltningen stöder utredningens förslag om ett gemensamt digitalt antagningsverktyg för alla elever i gymnasieskolan. Stockholmsregionen har idag ett sådant system. Ett sådant system skulle kunna utvecklas till att innehålla även gymnasieelevernas slutdokument och kanske även betygskataloger. Även när det gäller system för elevernas frånvaro och närvaro är likvärdighet i landet viktigt. Andra närliggande länder har i dag gemensamma administrativa system för skolor.

Prövning av fristående gymnasieskolor

Förvaltningen är positiva till utredningens förslag att prövning av tillstånd för fristående gymnasieskolor ska ta hänsyn till fler perspektiv än vad som görs idag. Det kan till exempel bidra till att minska den kostnadsdrivande överetablering som idag råder på yrkesprogrammen i stockholmsregionen.

Förslag kring nationellt kvalitetssystem

Utredningen beskriver (i de båda alternativen) ett nationellt kvalitetssystem med obligatoriska kvalitetsdialoger och efterföljande kapacitetshöjande stöd utifrån behov. Utredningen betonar att det inte är samma som dagens kvalitetssystem och dialoger och blir en del av den nya statliga styrningen.

Redan i dag åvilar det huvudmännen att granska, följa upp och utveckla kvaliteten i sin verksamhet. Förvaltningen delar utredningens bild av att några huvudmän inte har samma förutsättning och förmåga att göra detta. Förvaltningen ser fördelar med att staten tar ansvar för uppgifter där nyttan framför allt ligger på systemnivå, så som professionsutveckling, insatser för strategisk kompetensförsörjning, uppföljning och utvärdering av skolsystemet och skolreformer.

Att genomföra obligatoriska kvalitetsdialoger kan vara ett bra sätt att identifiera stödbehov i verksamheten. Förvaltningen vill dock se en fördjupad utredning kring hur dessa kvalitetsdialoger ska genomföras, i vilken omfattning och frekvens. Vilka huvudmän ska få stöd, hur ska det prioriteras, kommer stora huvudmän få stöd, är frågor som behöver analyseras vidare. Mycket tyder också på att organisationen i den nya myndighet som föreslås i utredningen riskerar att bli väldigt omfattande.

Förvaltningen vill även redan nu belysa att fokus för dessa kvalitetsdialoger behöver vara på kvalitet, det vill säga att det måste vara kvalitetsuppföljningar och inte endast resultatuppföljningar. Skolors resultat är beroende av en mängd faktorer, varav allt inte kan styras eller kontrolleras av skolorna/huvudmannen. Det är därför viktigt att kvalitetsdialogerna identifierar vad som är framgångsrika strukturer och processer som behöver finnas på plats för att ge skolorna de rätta förutsättningarna att göra ett systematiskt kvalitetsarbete.

För att dessa kvalitetsdialoger ska vara möjliga att genomföra behöver det även finnas data som kan användas lokalt för att kunna hitta skolornas prioriterade utvecklingsområden och användas som underlag till kvalitetsdialogerna. I dagsläget har huvudmännen olika sätt att samla in och sammanställa denna typ av statistik. Förvaltningen vill därför se en utredning där kvalitetssystemets utformning, syfte, målsättningar, indikatorer och framgångsfaktorer beskrivs närmare.

Förvaltningen vill även betona att det kapacitetshöjande stödet behöver ske genom att fånga upp styrkor och utvecklingsbehov och utgå från lokala behov och nationella målsättningar. Detta kan bli svårt om den lokala kännedomen saknas. Ett eventuellt

stöd behöver vara långsiktigt och flexibelt samt bygga på såväl forskning som beprövad erfarenhet.

Förvaltningen ser en risk att ett nationellt kvalitetssystem, i stället för att fungera som ett verktyg för att säkra kvaliteten, utvecklas till ett parallellt uppföljningssystem som leder till ökat dokumentationskrav och dubbelarbete för skolor och huvudmän. Det är centralt att säkerställa att uppdraget till den nya myndighetsstrukturen inte genererar en stor administration för skolans professionella.

Förvaltningen ser även en risk att huvudmannen kan välja att inte lyfta fram eventuella brister i kvalitetsdialogen om de vet att dessa senare kan leda till tillsyn av verksamheten. Om statens stödjande uppdrag kombineras med det ingripande inom samma myndighet måste instruktionerna till myndigheten vara utformade så att sådana otydligheter undviks. Det här är viktiga faktorer att bevaka i det fortsatta arbetet med relationen mellan dialog och tillsyn.

Nationella IT-system för skolan

Förvaltningen ser positivt på utredningens förslag kring gemensamma nationella IT-system för skolan, då detta skulle ge stora samordningsvinster. Samtidigt är det angeläget att se behovet av IT-system i ett helhetsperspektiv, särskilt utifrån utredningens alternativ 2. Det går inte att plocka ut vissa verksamhetsprocesser och isolerat lösa dessa på nationell nivå utan att utreda hur de kommer att påverka verksamhetsprocesser där systemstöden ligger kvar i kommunal eller enskild regi. Information kommer att behöva flyttas mellan olika verksamhetsprocesser och olika systemstöd.

Lokalförsörjning

Utredningens alternativ 1 innebär att all lokalförsörjning för grund- och gymnasieskolan förstatligas. Förvaltningen instämmer i den problembild som utredningen lyfter, bland annat avseende risken för ökade hyreskostnader och utmaningar kopplade till det kommunala planmonopolet. Ett förstatligande av lokalförsörjningen förutsätter en stark lokal närvaro från den statliga huvudmannen, som kan arbeta aktivt i kommunernas planprocesser.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är ett svar på en remiss från kommunstyrelsen gör förvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för jämställdhet eller för barn och barns rättigheter. Förvaltningen förutsätter att en sådan analys vid behov görs i den fortsatta hanteringen av ärendet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande och överlämnar det till kommunstyrelsen som svar på remissen.

Reservationer m.m.

Arbetsmarknadsnämnden

Särskilt uttalande av Per Rosencrantz m.fl (M) och Johan Kling (C)

Svensk utbildning har stora utmaningar avseende i likvärdigheten. Svensk skolpolitik har präglats av återkommande reformer och omfattande förändringar med jämna mellanrum där bristen på arbetsro och kontinuitet för skolledningar, lärarkåren och huvudmän i sig utgör en utmaning. Det är vår uppfattning att beslutsfattandet ska vara nära de medborgare som besluten berör och skolans utmaningar försvinner inte med ett förstatligt huvudmannaskap. Flexibilitet att anpassa och dimensionera utbudet av utbildningsplatser som kommunerna har. Kostnaderna och den tid ett förstatligande av utbildningsväsendet innebär, anser vi inte är motiverat.

Särskilt uttalande av Christina Tufvesson (L)

Liberalismens viktigaste värdering är frihet. Frihet är drömmars förverkligande och kunskap är det viktigaste redskapet för att växa i frihet och kunna forma sitt liv efter egna önskemål och värderingar. En god och likvärdig utbildning för alla är av största vikt för demokratin och samhällets utveckling. Oavsett bakgrund ska alla ges samma möjligheter till en bra skola. Liberalerna har länge drivit en politik som syftar till att just ge alla barn och ungdomar en riktigt bra skola.

Att förstatliga skolan eller förstärka statens ansvar handlar om styrning och struktur och inte primärt om skolans inre arbete, t.ex. innehållet i den undervisning som bedrivs. Det bör dock noteras att en viktig orsak till att utredningen tillsattes var just bristande likvärdighet i undervisningens kvalitet i olika skolor i olika delar av landet. En annan viktig utgångspunkt för utredningens arbete har varit att skolverksamheten i grunden fungerar bra med hög kvalitet på undervisningen; i väldigt många klassrum möts engagerade lärare och elever, och där sker undervisning av hög kvalitet.

Liberalerna ser gärna en större statlig styrning, inte minst för att försöka förbättra likvärdigheten över hela landet. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att mycket skolverksamhet fungerar bra, t.ex. i Stockholm. Ett eventuellt förstatligande av skolan får inte leda till att Stockholms ambitioner anpassas neråt i förhållande till övriga landet. Målsättningen måste i stället vara en likvärdigt hög ambitionsnivå för skolverksamheten i hela landet. Eller, med andra ord, de delar av landet där det förekommer bristande likvärdighet vad gäller skolverksamhetens kvalitet ska i stället lyftas till samma nivå där ambitionen för skolverksamheten är hög.

Det är oerhört viktigt att när det statliga ansvaret utökas så måste det göras på ett sätt så att inte skolans organisation blir nedtyngd av organisationsförändringar, nya rutiner, nytt chefskap etc. för då förlorar det sin mening. Det är viktigt att värna lokalkännedom och flexibilitet även med ökad statlig styrning, eftersom risken annars är att arbetet med att skapa god undervisning och förbättrad likvärdighet försvåras. Liberalerna i Stockholm vill i det sammanhanget peka på den framgångsrika

satsningen av den blågröna majoriteten på skolan i Järva under den gångna mandatperioden för vilken god lokalkännedom var en viktig förutsättning.

Komvux är, som förvaltningen betonar i sitt förslag till yttrande, svårare att planera för eftersom man inte kan utgå från årskullar utan behovet av den utbildning som Komvux erbjuder kan svänga både på grund av internationella konjunkturen och lokala förhållanden, t.ex. företagsnedläggningar alternativt startande av helt nya verksamheter. Därför är det viktigt att planeringen av Komvux' verksamhet omfattar en nära samverkan och dialog med det lokala näringslivet.

Utbildningsnämnden

Särskilt uttalande av Andréa Hedin m.fl. (M) och Claes Nyberg (C)

Svensk utbildning har stora utmaningar avseende i likvärdigheten. Svensk skolpolitik har präglats av återkommande reformer och omfattande förändringar med jämna mellanrum där bristen på arbetsro och kontinuitet för skolledningar, lärarkåren och huvudmän i sig utgör en utmaning. Det är vår uppfattning att beslutsfattandet ska vara nära de medborgare som besluten berör och skolans utmaningar försvinner inte med ett förstatligt huvudmannaskap. Vi tror inte heller att det är rätt väg att separera ansvaret för att finansiera de offentliga skolorna från ansvaret att finansiera skolor hos enskilda huvudmän. Genom en förstatligad skola försvinner den flexibilitet att anpassa och dimensionera utbudet av utbildningsplatser som kommunerna i dagsläget har. Kostnaderna och den tid ett förstatligande av utbildningsväsendet innebär, anser vi inte är motiverat. Vi anser att svenska elever och skolans likvärdighet är mer betjänt av att de krav och ansvar som åläggs fristående och kommunala huvudmän är desamma än att skolsystemet genomgår ännu en omfattande reform.

Särskilt uttalande av Jan Jönsson (L)

Liberalismens viktigaste värdering är frihet. Frihet är drömmars förverkligande och kunskap är det viktigaste redskapet för att växa i frihet och kunna forma sitt liv efter egna önskemål och värderingar. En god och likvärdig utbildning för alla är av största vikt för demokratin och samhällets utveckling. Oavsett bakgrund ska alla ges samma möjligheter till en bra skola. Liberalerna har länge drivit en politik som syftar till att just ge alla barn och ungdomar en riktigt bra skola.

Att förstatliga skolan eller förstärka statens ansvar handlar om styrning och struktur och inte primärt om skolans inre arbete, t.ex. innehållet i den undervisning som bedrivs. Det bör dock noteras att en viktig orsak till att utredningen tillsattes var just bristande likvärdighet i undervisningens kvalitet i olika skolor i olika delar av landet. En annan viktig utgångspunkt för utredningens arbete har varit att skolverksamheten i grunden fungerar bra med hög kvalitet på undervisningen; i väldigt många klassrum möts engagerade lärare och elever, och där sker undervisning av hög kvalitet

Liberalerna ser gärna en större statlig styrning, inte minst för att försöka förbättra likvärdigheten över hela landet. Samtidigt är det viktigt att komma ihåg att mycket skolverksamhet fungerar bra, t.ex. i Stockholm. Ett eventuellt förstatligande av skolan får inte leda till att Stockholms ambitioner anpassas neråt i förhållande till övriga landet. Målsättningen måste i stället vara en likvärdigt hög ambitionsnivå för skolverksamheten i hela landet. Eller, med andra ord, de delar av landet där det förekommer bristande likvärdighet vad gäller skolverksamhetens kvalitet ska i stället lyftas till samma nivå där ambitionen för skolverksamheten är hög.

Det är oerhört viktigt att när det statliga ansvaret utökas så måste det göras på ett sätt så att inte skolans organisation blir nedtyngd av organisationsförändringar, nya rutiner, nytt chefskap etc. för då förlorar det sin mening. Det är viktigt att värna lokalkännedom och flexibilitet även med ökad statlig styrning, eftersom risken annars är att arbetet med att skapa god undervisning och förbättrad likvärdighet försvåras. Liberalerna i Stockholm vill i det sammanhanget peka på den framgångsrika satsningen av den blågröna majoriteten på skolan i Järva under den gångna mandatperioden för vilken god lokalkännedom var en viktig förutsättning.